

สิ่ง ที่ชื่อกลางกำลังคลานเข้าคันทาอยู่ ณ ความสูง 4,700 เมตรเหนือระดับทะเลของที่ราบสูงทิเบต เป็นสิ่งแปลกประหลาดอย่างยิ่ง ส่วนที่โผล่พ้นดินขึ้นมาไม่กี่เซนติเมตรเป็นเพียงก้านเห็ดราสีน้ำตาลบางพอง ๆ กับก้านไม้ขีดไฟ ชื่อกลาง ยางผี กับภรรยาและญาติมิตรกลุ่มใหญ่ ทำงานวันละสิบเอ็ดชั่วโมง ตั้งแต่ต้นเดือนพฤษภาคมจนถึงปลายเดือนมิถุนายน โดยคลานไปตามสันเขาลาดชัน พลังกวาดสายตาดียิบเพื่อมองหาลำก้านเร็นตาตังกล่าว

เมื่อชื่อกลางพบก้านเห็ดราที่ว่าเข้าลึก ก้าน เขาก็ตะโกนออกมาด้วยความดีใจ ภรรยาของเขา หยางจิ้น นำหมู จะเดินเข้ามาสมทบทันที เขาจัดแจงใช้เกรียงแซะรอบ ๆ ก้าน แล้วค่อย ๆ ยกดินก้อนหนึ่งขึ้นมาอย่างระมัดระวัง หลังจากปัดดินที่ติดอยู่ออก สิ่งปรากฏอยู่บนฝ่ามือดูคล้ายหนอนผีเสื้อสีเหลืองสดที่ตายแล้ว ส่วนที่งอกอยู่บนหัวมันคือ ก้านเรียบบางสีน้ำตาล

เมืองจืออวี่กำลังโตวันโตคืนจากธุรกิจค้าขายกึ่งเช่าที่พักบูชี่น ผู้เก็บเกี่ยวชาวกึ่งจำนวนมากเดินทางมายังตลาดโดยมอเตอร์ไซค์ที่พวกเขาซื้อด้วยกำไรที่ทาบาท

ขุมทองแห่งทิเบต

ชื่อกลางหยิบซองบะหมี่กึ่งสำเร็จรูปออกมาจากกระเป๋ เขาหย่อนสมบัติที่พบลงไปในถุง พร้อมกับชิ้นอื่น ๆ ก่อนหน้านี้ แล้วมันปิดจุกอย่างเขามือทั่วทั้งที่ราบสูงทิเบต สิ่งมีชีวิตเหล่านี้ไม่เพียงพลิกโฉมเศรษฐกิจในชนบท แต่ยังก่อให้เกิด "การตื่นทอง" ยุคใหม่ แท้จริงแล้วเมื่อของที่บรรจุอยู่ในถุงของชื่อกลางเดินทางถึงร้านรวงหรือหุหรานในกรุงปักกิ่ง พวกมันอาจมีราคาติดตามน้ำหนักสูงกว่าราคาทองคำถึงสองเท่าตัวทีเดียว

เห็ดราชนิดนี้เรียกว่า ยาร์ตซากันบู (yartsa gunbu) ในภาษาทิเบต แปลความหมายได้ว่า "หญ้าฤดูร้อน หนอนฤดูหนาว" หรือที่รู้จักกันในวงการยารจีนว่า "ถั่งเช่า" หากจะว่ากันตามจริงแล้ว มันไม่ใช่ทั้งหญ้าและหนอน แต่เป็นตัวอ่อนผีเสื้อผี (ghost moth) ชนิดหนึ่งที่อาศัยอยู่ใต้ดิน หนอนเหล่านี้ติดเชื้อจากสปอร์ของเห็ดราปรสิตชื่อว่า *Ophiocordyceps sinensis* เห็ดราชนิดนี้จะกัดกินเนื้อในของหนอนผีเสื้อ เหลือไว้

แต่โครงร่างแข็งแรงภายนอกในสภาพเดิม จากนั้นเมื่อฤดูใบไม้ผลิมาเยือน เห็ดดังกล่าวจะงอกดอกในรูปปลักน้ำน้ำตาลเรียกว่า สโตรมา (stroma) โดยงอกออกมาจากส่วนหัวของหนอนผีเสื้อ กระบวนการนี้เกิดขึ้นเฉพาะในเขตทุ่งหญ้าแบบแอลป์บนพื้นที่สูงอันอุดมสมบูรณ์ของที่ราบสูงทิเบตและเทือกเขาที่มาลัยเท่านั้น ที่ผ่านมาความพยายามในการเพาะเลี้ยงยังไม่ประสบความสำเร็จ

พ่อค้าชาวทิเบตตากกึ่งเช่นบนพื้นถนนในเมืองจืออวี่ และช่วยกันประเมินคุณภาพกึ่งเช่าแต่ละก้าน

ผู้คนเชื่อกันมาหลายศตวรรษแล้วว่า ถั่งเช่ามีสรรพคุณเป็นยาหมักจรรยาและมีฤทธิ์ชูกำลังทางเพศ หลักฐานสายลักษณะนี้อ้างกรเก่าแก่ที่สุดชิ้นหนึ่งมาจากตำราทิเบตสมัยศตวรรษที่สิบห้าชื่อว่า มหาสมุทรแห่งสรรพคุณในการเป็นยาเร้ากำหนัด (An Ocean of Aphrodisiacal Qualities) ที่กล่าวยกย่อง "สรรพคุณไร้ที่ติ" ซึ่ง "มอบประโยชน์เหนือความคาดคิด" แก่ผู้ได้ลิ้มลอง เพียงต้มสองสามก้านในถ้วยชา เคี้ยวกับน้ำซุ๊ป หรือย่างโดยสอดไส้ในเบ็ด แล้วโรคาพยาธิทั้งปวงที่เบียดเบียนจะได้รับการเยียวยา หรืออย่างน้อยผู้คนที่เชื่อกับบอกต่อ ๆ กันมาอย่างนั้น หมอแผนโบราณจ่ายสมุนไพรถั่งเช่าเพื่อนำบำบัดอาการปวดหลัง ภาวะหย่อนสมรรถภาพทางเพศ ติชาน และอาการอ่อนเพลียพลีแรง

[ต่อจากหน้า 21]

สมาชิกในครอบครัวชาวทิเบตป้องกันใบหน้าจากแสงแดด พวกเขาอาจใช้เวลาทั้งวันบุตทาตัวอ่อนฟอสเฟตที่เรียกกันว่า ยาร์ตซาก็บู หรือกิ่งเข้าบางกันฟุดขึ้นมาจากดินแทบไม่ถึงครึ่งเซนติเมตรด้วยซ้ำ

สิ่งที่อยู่ในมือของเด็กหญิงวัยสิบขวบ คือสิ่งแปลกประหลาดทางชีววิทยามิเล็ก ๆ ที่เปราะเปื้อนคราบดิน กิ่งเข้าคือตัวอ่อนฟอสเฟตกลางคืน (หนอนฟอสเฟต) ที่โตนเชื้อราปรสิตชนิดหนึ่งกัดกิน

นอกจากนี้ ยังเชื่อว่ามีส่วนช่วยในการรักษาวัณโรค หอบหืด หลอดลมอักเสบ ตับอักเสบ ภาวะเลือดจาง และภาวะมีอากาศในเนื้อเยื่อ ไปจนถึงเป็นยารักษาโรคเอดส์ และอาจช่วยได้แม้กระทั่งอาการผมร่วง

ขณะที่เศรษฐกิจจีนดีขึ้นดีคืน ความต้องการกิ่งเข้าไม่เพียงเพิ่มสูงขึ้น แต่ยังคงกลายเป็นสัญลักษณ์บ่งบอกสถานะในงานเลี้ยงอาหารค่ำ และของขวัญยอดนิยมสำหรับเธอออกเอาใจบรรดาเจ้าหน้าที่รัฐบาล ย้อนหลังไปในช่วงทศวรรษ 1970 กิ่งเข้าครั้งกิโลกัรมมีราคาเพียงหนึ่งถึงสองดอลลาร์สหรัฐ กระทั่งถึงต้นทศวรรษ 1990 ราคายังไม่ถึงร้อยดอลลาร์สหรัฐด้วยซ้ำ ทุกวันนี้ กิ่งเข้าคุณภาพระดับพรีเมียมอาจมีสนนราคาสูงถึง 50,000 ดอลลาร์สหรัฐทีเดียว

ความต้องการที่เพิ่มสูงขึ้นมากเช่นนี้ทำให้หลายฝ่ายวิตกว่า ปริมาณผลผลิตที่เก็บเกี่ยวได้ทั้งปีซึ่งปัจจุบันอยู่ที่ราว 400 ล้านก้านอาจลดลงเมื่อทุ่งงัดเข้าถูกเก็บเกี่ยวมากเกินไป แดเนี่ยล วิงก์เลอร์ นักนิเวศวิทยา เตือนว่า การเก็บเกี่ยวกิ่งเข้าอย่างยั่งยืน ผู้เก็บจะต้องปล่อยบางก้านไว้ในดินให้โตเต็มที่เพื่อให้แพร่เชื้อไปติดตัวอ่อนผีเสื้อในฤดูถัดไป แต่เท่าที่เป็นอยู่ชาวบ้านส่วนใหญ่กลับเก็บทุกก้านที่พบ แล้วขยัชขายพื้นที่เก็บเกี่ยวไปยังพื้นที่ที่อยู่สูงขึ้นไป

ผลการศึกษานี้จำนวนหนึ่งซึ่งทำในจีนเป็นหลักเผยว่า กิ่งเข้ามีสารช่วยควบคุมการทำงานของระบบภูมิคุ้มกันชื่อ บีตา-กลูแคน (beta-glucan) และสารต้านไวรัสชื่อ คอร์ดิไซเพน (cordycepin) การวิจัยด้านการรักษา

สองสามชิ้นชี้ว่า กิ่งเข้าสามารถบรรเทาพยาธิสภาพหลายอย่างที่มันถูกส่งจ่ายเพื่อรักษาามาช้านาน รวมถึงโรคหลอดเลือดอักเสบ หอบหืด เมทาหวาน ตับอักเสบ คอเลสเทอรอลสูง และความผิดปกติทางเพศ ทว่าผู้ที่ไม่เห็นด้วยแย้งว่า การศึกษาเหล่านี้ทำกันในวงแคบและวิธีวิทยาการวิจัยก็ยังไม่เป็นที่กังขา

เบรนต์ บาวเออร์ ผู้อำนวยการโครงการการแพทย์สนับสนุนและผสมผสาน (Complementary and Integrative Medicine Program) แห่งเมโยคลินิก ผู้ศึกษาวิจัยยาสมุนไพรมาอย่างกว้างขวาง กล่าวหาว่า “เท่าที่ผ่านมาข้อมูลทางวิทยาศาสตร์ที่เราต้องพึ่งพาอย่างไม่ซึ่งถึงผลการรักษาที่ชัดเจน จนกว่าจะมีใครทำการวิจัยด้านการรักษาในวงกว้างโดยใช้ผลิตภัณฑ์คุณภาพสูงครับ”

พอล สแตเมตส์ นักวิทยาศาสตร์ เตือนว่า นอกจากนั้น กิ่งเข้าอาจอาจปนเปื้อนเชื้อราซึ่งยังไม่เป็นที่รู้จัก และบางชนิดอาจเป็นอันตรายต่อสุขภาพ “เปลว ๆ คนจะได้รับพิษเอานะครับ” เขาเตือนและเสริมว่า “สำหรับคนที่ไม่เชื่อชาญต้องบอกว่าการนี้เสี่ยงสุด ๆ เลยละครับ” กระนั้นไม่ว่าหลักฐานจะห่างไกลความจริงเพียงใด ก็ไม่อาจหยุดยั้งความเชื่อที่แพร่สะพัดไปได้

เรื่อง ไบเคิล ฟิงเกิล ภาพ ไบเคิล ยามาฮะ: บิตยสารเนชั่นแนล จีโอกราฟฟิก ฉบับภาษาไทย เดือนสิงหาคม

[ยังไม่มีคำอธิบาย]